

fák műszaki használhatóságáról jelenleg rendelkezésre álló adatok egymástól rendkívül eltérők, s hogy ezeknek biztosabb megállapítása igen nagy szükségét pótol: nagy jelentőséggel bírnak ezen vizsgálatok is, melyeket szintén az állami erdészet foganatosít a magyarországi főbb fanemek műszaki tulajdonságainak számszerű kipuhatólására, s melyek célja a fatest vagy geszt nyújthatóságát, nyomásnak való ellenállhatási- és hasíthatósági ruganyosságát és szilárdságát s ezekkel összefüggőleg a hajlékonysági és csavarhatósági ruganyosságot és szilárdságot kideríteni, s ezekben okszerű tényezőket szolgáltatni hazai fanemeink műszaki és pénzbeli értékének ismeretéhez.

Melyik ministeriumra bizzuk az államerdők kezelését?

Divald Adolftól.

Oly országban, a hol az erdők 15,000.000 holdat foglalnak el, s így a nemzet területi törzsvagyonának 25⁰/₀-át képviselik, a hol e vagyonnak helyi fekvésénél fogva számokkal alig kifejezhető közvetett értéke is van, a hol az másrészt termékeinek egyebütt föl sem található minőségénél és méreteinél fogva európai jelentőséggel bír, a hol e területből kerekszámban 3,700.000 hold az állam birtokában van, s a hol e birtok az ország összes erdőségeinek legértékesebb részét képezi, ott a czimben kifejezett kérdés legkomolyabb tárgyalása kétségkívül indokolva van.

Magánkörökben ez ügy már gyakrabban lett fölemlítve, sőt élénkebb eszmecserére is szolgáltatott alkalmat; de nyilvános téren még alig hallottunk róla szólni; kimerítően megvilágítva, behatóan és tárgyilagosan megvitatva pedig az még épen nem lett.

Lapunk lévén első sorban hivatva ilyenemű ügyekben kezdeményezőkép föllépni; a kérdést fölvetve, arra nézve véleményünket nyíltan, leplezetlenül fogjuk teljes tárgyilagossággal kimondani és lehetőleg indokolni; de egyáltalában nem azon kívánsággal, hogy ez legyen ez ügyben az első és az utolsó szó; sőt ellenkezőleg azon szaktársainkhoz, nemzetgazdáinkhoz, törvényhozási képviselőinkhez és az ország közügyeire különben is befolyással bíró hazánkfiainkhoz intézett kérésünkkel, hogy e föltötte fontos ügyet komoly figyelmükre méltatni, ahhoz minél többen hozzászólani, s így annak oly megfejtését elősegíteni sziveskedjenek, mely az ország érdekeinek leginkább megfelelni alkalmas.

Kezdjük pedig a kérdés tárgyalását azon jelentés közlésével, mely ez ügyben a francia nemzetgyűlés által e czélből kiküldött bizottmány szerkesztett; folytatjuk azon észrevételekkel, melyeket e jelentés föltt a franciaországi erdők főigazgatója irt, és a francia nemzetgyűlésben ez ügyre vonatkozó 1873. február havában tartott tanácskozmányok kivonátának ismertetésével.

Ezen igen tanulságos közlemények előrebocsátása után az e kérdésben elfoglalt saját álláspontunkat fogjuk kifejteni, és minden pontban kimerítően indokolni, a melyre nézve ez a főntebbiek közlése után szükséges leend.

I.

*Jelentés az erdők főigazgatóságának a földművelési és kereskedelmi ministeriumba való bekebelezése ügyében. *)*

Uraim!

Az 1871-ki június-hó 27-én tartott ülésben a nemzetgyűlés a közszolgálat szervezése ügyében kiküldött bizottsághoz

*) Szerkeszté de Bonald Vicomte képviselő a nemzetgyűlés által az administratio megvizsgálása végett kiküldött bizottmány nevében.

egy jelentést tett át megvizsgálás végett, melyben a negyedik bizottmány, mint a kinek föladata volt a nemzetgyűlést a közmunkák általános állapotáról, a földművelés és a víziügyek körül kívánatos javításokra nézve fölvilágosítani, oda nyilatkozott tisztelt képviselőtársunk Tallon ur által, hogy az erdőügyek főigazgatósága a pénzügyministeriumból a földművelési és kereskedelmi ministeriumba helyeztessék át.

Nem ma történik először, hogy e fontos ügyről van szó. A jelentés, mely ez ügyet a nemzetgyűlés elé hozá, azon közvéleményből meríté erejét, mely e részt régóta főnáll, és évről-évre hangosabban nyilatkozik. Ez által csak átvitetett és ünnepelesen megerősített azon óhaj, melyet régóta kifejeztek, igen tekintélyes irók, igen illetékes férfiak, valamennyi gazdasági egyesület és az államtanácsosok igen nagy száma.

Forfait, a tengerészet ministere, már a III-ik évben veszélyesnek jelzé az erdőknek a pénzügyministerium alá helyezését; és a IV-ik évben egy az erdőszolgálatnak az adóügyekkel való egyesítése ellen szóló és a conventnek bemutatott jelentésben azon megjegyzést olvassuk, hogy „a fiscalis kezelés természeténél fogva nem conservativ, hogy javítási, újbólitási és fön-tartási czélokból erdészeti administratiót kell életbeléptetni, és hogy férfiakra van szükség, a kik az erdöket ne pénzügyéri szempontokból vegyék tekintetbe.“

Ezen korszak óta a vélemény, hogy az erdőkezelés a pénzügyi kezeléssel össze nem egyeztethető, számos munkálatban lett kifejtve és megerősítve. Az 1867-ki földművelési enqéte annak új tekintélyt szerzett az által, hogy azt egyhangulag elfogadta. 1869-ben a földművelési congressus Nancy-ban, 1870-ben Franciaország földművelőinek társulata erélyesen követelték, hogy az erdök kezelése megszűnjön a pénzügyministeriumhoz tartozni.

Az Erdészeti-Egyesület szintén e czél után törekedett, és a nemzetgyűlés szabad földművelőinek társulata alig néhány hónapja majdnem egyhangulag ugyanily értelemben nyilatkozott.

Vajjon e vélemény igazolva van-e a helyzet által, melybe az erdőkezelés a pénzügyministeriumhoz való csatolása folytán jutott? Nem képezi-e ellenkezőleg a körülmények helytelen megítélésének kifolyását?

Czelszerűbb-e azt követni, és nem bölesebb-e ellentállani?

Hogy e kérdésekre felelhessünk, mindenekelőtt tisztába kell jönnünk a fontosság azon mérve iránt, melyet az állam részéről az erdőbirtoklásnak tulajdonítani szükséges, és tudnunk, vajjon hasznos-e, hogy az állam erdőuradalmak birtokában legyen.

Az erdők kezelését két egymástól igen különböző szempontból lehet tekinteni; ezek egyike :

az erdészeti vagy földművelési, másika pedig a tisztán pénzügyi szempont.

Az erdők oly birtokot képeznek-e, melynek föntartása és javítása közérdekben fekszik?

Vagy ellenkezőleg az-e egyedüli rendeltetésük, a költségvetésben a bevételek egyik tételét képezni azon napig, melyben a pénzügyi szükségletek kielégíthetése végett az általok képviselt tőkét szolgáltatandják.

Az erdészekre, a földművelőkre és nagyszámu jeles administratorokra nézve e hypothesisek elseje kétségtelen igazságot képez.

A nemzetgazdák bizonyos száma azok másodikat fogadja el egyedül, s ezek felé hajlik, általában véve, a pénzügyministerium.

Világos, hogy a szerint, a mint az egyik vagy a másik hypothesis fogadtatik el, az erdőügyeket pénzügyi vagy földművelési kezelésre kellend bizni.

Nézzük hát, hogy az erdőbirtoknak van-e oly jellege, mely azt minden egyéb természetü birtoktól megkülönbözteti, a melynél fogva az közérdekü, s a mely Leplay ur állítását igazolja, mely szerint „az erdőktől megfosztott ország nem csak legszebb ékességét, de egyik nélkülözhetetlen segédforrását is elveszíté,” és Roscher ur német nemzetgazdáiét, „hogy az erdőket a társadalom általános érdekei szempontjából és nem a fiscuséból kell használni.“

Második sorban ki fogjuk tüntetni, ha vajjon az erdőkezelés mainap olyan-e, melynél fogva az erdők rendeltetésüknek megfelelni képesek.

Végül azt fogjuk vizsgálni, hogy az erdőkezelést melyik ministeriumra kellene bizni, ha az a pénzügyministerium hatásköréből elvonatnék.

A) Az államerdők elidegeníthetlensége mellett sok ideig azt hozták fel, hogy azokat az államhitelezők zálogául kell tekinteni. Mi ez indokot nem vesszük számba. A nemzetgazdaság azt mai nap helyesnek nem ismerné el; és be kell vallani másrészt, hogy szemben oly tekintélyes adóssággal, a minő Franciaországé, ily zálog csekély értékkel birhatna. Az államhitelezők valódi zálogát a nemzeti munka képezi; Franciaország hitele iparunk-, kereskedelmünk- és földművelésünkön nyugszik, szerencsétlenségeink közepette is igen erősen, és bölcseségünkötől, meg egyetértésünkötől függ, hogy tántoríthatatlanul.

Azon befolyásról sem fogunk szólni, mely az erdőknek a klimára és a vizek szabályozására nézve tulajdonittatik.

Az erdők e befolyása eddigelé általánosan el volt ismerve; de mi nem habozunk bevallani, hogy az az utóbbi időben igen illetékes férfiak által és talán joggal kétségbevonatott. Ha létezik, akkor az inkább helyi, mint általános, és különbözik az egyes országok geográfiai fekvése, földalkata, szélességi helyzete, a tengerhez való kisebb-nagyobb távolsága, talajának és

közeteinek minősége, az erdőknek az uralkodó szelek irányában való fekvésük és azon fanemek szerint, melyek az illető erdőt képezik.

Az erdők befolyását nagyobb országok klimájára bizonyítani nem lehet.

Ép oly kevéssé bocsátkozunk az erdők meteorologiai tevékenységének kérdésébe, mert egyáltalában nincs bebizonyítva azon néphit alapossága, mely szerint az erdők használata és az eső mennyisége között összefüggés létezik.

Az sem kétségtelen, hogy az erdők letarolása minden esetben a források apadását okozza.

Mindezen pontok fölött a tudomány utolsó szavát még nem mondotta ki; az észleletek még nem teljeseek, sőt némiképp ellentmondók; a vita még nyitva áll, és a mi véleményünk elég okokkal védelmezhető, mintsem hogy ily kétes értékű indokokra szorulhatánk.

Legyen mindamellett megengedve kimondanunk, hogy habár legújabbkori vélemények némiképp megingatták is a fön-
tebbiekre nézve eddig általánosan fönállott és nagytekintélyű bölcse férfiak által még most is vallott nézeteket, úgy azok ellenkezőjét egész biztossággal megállapítani még korántsem sikerült; hogy a tagadó vélemények oly viszonyok között fejlődtek ki, melyek azokat némileg gyanusakká tüntetik fel, mert nem régiebbek, mint az erdőeladásoknak 1865-diki tervezete; hogy sikerült kétséget kelteni, de ez ellenkező nézetet teljesen megezáfolni — nem; és hogy a midőn a bizonytalanság valamely ország oly életkérdéseire vonatkozik, oly fontosakra a közegészség és a földművelés szempontjából, a milyenek a klíma változása, az eső szabályszerűsége és mennyisége, a források gazdagsága: föltötte oktalan és veszélyes lenne az erdőt elhamarkodva elítélni. Ne felejtsük, hogy a régiebb nézeteknek, melyek ma néphit képeznek még, oly védelmezőik voltak,

mint Humboldt, Boussingault és újabb időben a bölcsek Becquerrel, a ki egy a tudományos akadémiához 1865. május havában fölterjesztett jelentésében kifejti, hogy valamely ország boldogsága erdei föntartásához van kötve; hogy Európában, Ázsiában, sőt Amerikában is azelőtt igen termékeny és most legsivárabb tartományok e változást csak nagyterjedelmű erdőségek elpusztulásának köszönhetik, és hogy Franciaországban az elhanyagolt vagy elpusztított erdők észrevétlenül a Bretagne sivatagjaivá, a Champagne és Poituu pusztaságaivá, a Bresse, Forcz, Sologne, Berry és Gâtinais posványaivá változtak.

De ismételjük, hogy ezen oly sok időn át határozott értékűnek tartott indokból csak annyit fogadunk el, hogy az ügy állása még kétes, és hogy mindaddig, a mig e kérdést a tudomány véglegesen meg nem oldja, a bölcsesség, a józan ész, a legközönségesebb előrelátás azt kívánják, hogy a magyarázat az erdők javára történjék.

A kétség tárgyát azonban nem képezheti, hogy az erdők a rohanó vizek megfékezésére által jókarban tartják a hegységeket, hogy azok képezik a hegyi vízrohamok leghatalmasb akadályát és következőleg a lejtők termőtalaján megtartásának legerősebb eszközét, melyek a külső behatásoknak egész mestelenül átengedve, csakhamar sziklavázzá válnának és az embernek nem mivelhető és lakhatatlan tömegeket nyújtanának csak.

Surell és Cézanne urak a magas havasok vízrohamai fölötti szép tanulmányukban ez állítás igazságát minden kétség fölé helyezték. Bebizonyították, hogy az erdők befolyását a hegységek talajának megtartására tagadni nem lehet, és számos észleletek útján igazolván e téren való elődeik munkálatait, biztosan mutathatták ki a következő tételek igazságát:

„Valamely területen főnálló erdő ott a vízrohamok képződését megakadályoztatja;

„annak elpusztítása a talajt azok rombolásainak teszi ki;
 „az erdők fejlődése a vízrohamok megszűnését eredményezi;

„az erdők letarolása a megszünt vízrohamokat újra föléleszti.“

Svaiczban ez állítások oly alaposaknak tekintetnek, hogy a társadalmi tudományok előmozdítására alakult azon congressus bizottsága, mely 1865-ben tartatott meg Bernben, programjába fölvevé a kérdést, milyen Európa magasabb fekvésű országaiban a vízi és erdészeti rendőrség befolyása az alantabb fekvő országokra, s nem lenne-e lehetséges az ugyanegy folyó területet elfoglaló országokra nézve közös törvényhozási intézkedések útján az illető érdekek megvédését eszközölni.

Fölfogható, hogy a fák a talajt gyökereik ezer meg ezer szálaival behálózván, azt ezer meg ezer kötélekkel összetartván, megerősítik, míg azalatt ágaik és leveleik a vízcsöppek esését szelidítik. Törzseik, hajtásaik, az alattuk növő bokrok és mindennemű növények, a gyepek, melyet azok oltalmaznak, legyőzhetlenül akadályozzák a vizek rohanását, melyek által a mivelt vegy kopár talaj elsöpörtetnék.

A természeténél fogva mozgékony talaj takaróval vonja be magát, mely csak lassan hatható át, a folyó vizeket egyenlően osztja fel az egész területen, az esővizek összpontosítását megakadályozza s így a pusztítást is, melyet azok szabad lefolyás mellett gyakorolnának a letarolt területen.

Ezen eszmék, a fent idézett szerzők által oly jól kifejtve, ellentmondókra nem akadnak; egyhangulag ismertetik el, hogy a hegységi erdők föntartása közérdeket képez, melyet az államnak elhanyagolnia nem szabad.

Az újraerdősítés és gyepesítés törvényei által a törvényhozás beismerte, hogy a hegységek pusztulásai ellen jobb vé-

delmet képzelni sem lehet, mint a minőt a természet maga jelölt ki; hogy a tevékenyen romboló erőkkel tevékenyen fön-tartó erőket kell szembeállítani, melyek a távozni hajlandó talajt visszatartják s az elsodrott helyébe újat szerezni alkalmasak; élő erőket, melyek erőben és hatalomban folyvást gyarapodnak, míg ellenben a nagy költséggel emelt élet-telen akadályok romolnak és elpusztulnak. De ha hasznos olya-
kat teremteni ott, a hol eltűntek, szükséges-e bizonyítgatni, hogy mindenekelőtt fön kell őket tartani ott, a hol azokat megki-
mélte az ember keze és az idő?

A mit az erőknek a vizekre való befolyásáról mondot-
tunk, tisztán csak a hegyi és egyáltalában nem a sík fekvésű
erdőkre vonatkozik s látszólag azt bizonyítaná, hogy megerő-
síteni óhajtjuk a kettő között fölállított lényeges különbséget,
mely szerint ezek természete tisztán magánérdekű és egyedül
amazoké lenne közérdekű.

De e kérdésben más szempontok határoznak s a befási-
tott tulajdon a közérdek más jellegével bir, melyek a síkságra
ép ugy alkalmazhatók, mint a hegységekre, és az elsőre nézve
meglehet még nagyobb fokban.

Az erdők rendeltetése elsőrendű szükségletet kielégíteni,
nyujtván a fogyasztásnak fő és föltétlenül szükséges tárgyat,
tüzfát és az ipar nélkülözhetetlen anyagát.

Minden elsőrendű szükségletnek elegendő mennyiségben
való előállítására, a közérdeknek kétségkívül tárgyát képezi; de
mindezek termelése nem ugyanazon föltételektől függ, és ha az
esetek legtöbbjeiben a magánkezdeményezés elégséges, ugy az
némely esetekben tehetetlennek mondható. A társadalomnak
ehhez kell fordulnia mindazon szükségletekre nézve, melyek
azonnal, a mint jelentkeznek vagy mégis igen rövid idő alatt
kielégíthetők; de várhatja-e tőle biztossággal azon termékeket,
melyek előállítására folytatólagos gondot igényel, mely egyesek

résztől nem követelhető, és áldozatokat, melyek megtérülése csak egy vagy több nemzedék után remélhető?

S épen ez az, mondja Clavé ur az erdészeti közgazdaságról irt munkájában, a miben a fatermelés a mezőgazdasági termeléstől lényegesen különbözik. Néhány hó elegendő arra, hogy a mag csirázzék, a növény kifejlődjék, a kalász érjék s a kereskedelemnek gabona vagy takarmány szolgáltatassék. Ily körülmények között a mezőgazdára nézve igen könnyű minden eshetőséggel számolni, s magát különösen azon tárgyak termelésére elhatározni, melyek neki legtöbb előnyt nyújtanak, vagyis a melyekre a társadalomnak legnagyobb szüksége van. A kínálat és kereslet törvényei e részt csalhatatlan szabályozók.

„Nem így áll ez a fatermékekre nézve, a hosszú idő miatt, mely szükséges, hogy azon minőséget ériék el, mely miatt kerestetnek. A természetnek 20—25 évre van szüksége, hogy előállítsa a hasábot, mely a tüzhelyen pattog, 150—200 évre, hogy előállítsa a hajó fáját, mely minket hord, azon tető gerendáját, mely alatt oltalmat keresünk. E termékek az idő eredményei, s a kínálat s kereslet törvényei nem képesek a társadalmat e szükséglet folytonos kielégítésére nézve biztosítani. Nagyon is várjuk, hogy a kereslet jelentkezzék, hol a kínálat nem felelhet meg neki csak egy vagy két századdal később?”

Kivánni magánosoktól, hogy százados erdőket növeljenek, hogy országuknak műszerfát szolgáltatthassanak; reményleni, hogy számosabb nemzedék, életének egész tartamán át kimélettel viseltessék oly tőke iránt, mely reá nézve így terméketlen, azért, hogy e talajon, melynek ők minden jövedelmeiről lemondottak volna, a társadalom majd valaha megtalálja azon egyszerű növényeket, melyeket az nem nélkülözhet, de a melyek századokat igényelnek, hogy mennyiségben, minőségben, méretekben oly terményt nyújtsanak, a minők fejlődésüktől várnak;

föltenni, hogy a nemzedék, mely e tőkét fölhalmozva találja, nem sietend azt értékesíteni, hogy azután a talaj más jövedelmeit élvezhesse, annyit jelentene, mint lehetetlent akarni, s az ember minden természetes irányzatait félreismerni, főleg oly időben, midőn az élvvagy korlátlan és oly országban, a hol a szokás és a törvények egyaránt a birtok földarabolására és mozgósítására törekednek.

De ha elismerjük, hogy az állam, mely természetszerűleg halhatatlan birtokos, egyedül fogadhat fordákat, melyek oly hosszúk a műszerfák szolgáltatására alkalmas szálerdőket előállítani, el kell ismernünk, hogy a sík fekvésű államerdők a közhasznuság ugyanoly fokával bírnak, a minőt a hegységi erdőknek más indokokból tulajdonítunk.

A sík erdők (ide értve a hullámos talajon és csekély magasságu hegyek vagy halmok szelid lejtőin álló erdőket is) valósággal az egyedüliek, melyek a talaj minőségénél és nevezetesen annak mélységénél fogva képesek a szálerdőnek oly fejlődést biztosítani, a minőre az képes és a milyenre szükség van, hogy termékei mindazon szolgáltatásokat teljesíthessék, melyeket a szálerdőtől elvárni jogosítva vagyunk. Halmokon a sarjerdők elégségesek a lejtők talaját főnfartani; hegységekben bikkszálerdők és fenyvesek szolgáltatnak különleges minőségűk és méreteik folytán keresett termékeket; de a sikon csak a teljesen kifejlett kemény fanemek.

Duhamel mondá az erdők használatáról irt munkálatában, hogy tulszáráz és tulsóvány talajban lehetetlen bizonyos célokra elég magas és elég vastag fákat találni, és állítása tudunkra nem lett megczáfolva sem az erdészek, sem a mezőgazdák által.

Az értékes anyag, melyet az ipar és a hajóépítés nem nélkülözhetnek, hegységekben nem termelhető, főleg a tölgynek mint azon fanemnek, melyről joggal állittatik, hogy föntartása

a közérdek szempontjából legszükségesebb, teljes kifejlődhetése végett ha nem is egészen sikságra, de legalább szelid lejtőkre, csekély magaslatokra, mély talajra van szüksége.

Igy tehát kétféle szempontból meritett, de egyenlő értékű indokoknál fogva jogosítva hisszük magunkat visszautasítani a közhasznúságra nézve fölállított különbséget a hegységi és a sík erdők között.

Igaz ugyan, hogy az utóbbiakra nézve hivatkozhatnak véleményünk ellenében nemzetgazdasági elvekre, melyek magukban véve helyesek, de a melyek a fatermelés különleges föltételeit tekintve, nézetünk szerint itt nem lehetnek helyesen alkalmazhatók.

Legyen, mondják egynémely nemzetgazdák; megengedjük, hogy nem várhatjuk sem a magánerdőktől, sem az állam hegységi erdőségeitől, hogy minket oly minőségű és méretű fával lássanak el, a milyenre a közszolgáltatnak s a nemzeti iparnak szüksége van, s hogy nem várhatunk azoktól egyebet, mint tűzifát és csekélyebb minőségű és méretű műszerfát. Mi keresni fogjuk a külföldön, mely azt olcsóbban és előnyösebb föltételek mellett termelheti, mint mi; mi tehát nem fogunk oly talajt, mely mivelve bő terméseket szolgáltatna, arra kárhoztatni, hogy az fában csak csekély jövedelmet adjon, és mi nem fogunk a közigazdaság törvényein erőszakot elkövetni, melyek azt kívánják, hogy a talajból annyi hasznot merítsünk, a mennyit csak lehet és hogy minden ország a helyett, hogy mindent maga akarjon előállítani, a mire szüksége van, beérje annak termelésével, a mi neki legkevesebbe kerül és legtöbbet jövedelmez, a cserére bizván, hogy feloszsa mindnyájunk között, a mire mindnyájunknak van szükségünk, és hogy így mindenikünk a lehető legnagyobb jövedelemben részesülhessen.

Mi elfogadjuk az elméletet; tagadjuk annak alkalmazhatóságát az erdőbirtokra.

E tan tökéletesen helyes mindannyiszor, a hányszor a talaj pénzjövödelmén biztosan megszerezhetjük az anyagok azon mennyiségét, a melyre mellözhetlenül van szükségünk. De ha egy részről ily anyagra bizonyos célokból mellözhetlen szükségünk van, és ha más részről jogosan kétségbe vonhatjuk, hogy abból a külföld minden időben elegendő mennyiséget fog szolgáltatni, a hazai termelés hiánya mellett is előnyös föltételek mellett, vajjon észszerű lenne-e, magunkat ily veszélyes csalódásnak kitenni? Ennek következményei teljesen javíthatlanok lennének, vonatkozván oly anyagra, melynek termelése nem csak igen lassan eszközölhető, de egészen különleges törvényeknek is alá van vetve. Egy majdnem általánosan elfogadott közgazdasági törvény szerint ugyanis a kereslet serkeuti és fejleszti a termelést, a mit ezen szavakkal azokás kifejezni: „a kereslet előidézi a kínálatot.“ A mi azonban a fát illeti, a törvény épen megfordítva áll, és „minél több fogyasztatik belőle, annál kevesebb termelhető.“ És ennek oka az, hogy a fa a természet oly termelvénye, melyet az ember munka és ipar útján nem csak hogy nem iparkodik öregbiteni, de helyette ellenkezőleg egész erőfeszítéssel mást iparkodik előállítani, a mi neki nagyobb és közvetlenebb jövödelmet biztosít, és hogy ha nem is irt, de ha a kereslet által serkentetik, nem igen tud ellentállani a kisértésnek, hogy a jövő jövödelmeit le ne számítolja a forda leszállítása vagy a szálerdőknek sarjerdökké való változtatása és így a tőke apasztása által.

A fatermelés jövője fölötti kételyek tehát elvileg is igen igazoltak. De ha az elméletet elhagyva, a tényeket tanulmányozzuk, melyek e kérdéssel összefüggnek, e kételyek igen komoly aggodalmakká változnak és akaratlanul Colbeirt szavai jutnak eszünkbe: „Franciaország erdők hiánya miatt fog elpusztulni.“

(Folyt. köv.)